

Zasebnost na ogled

Miklavž Komelj

likovna razstava
Zasebne skodelice
 avtorica **Polona Tratnik**
 Prirodoslovni muzej, 20. 12.–20. 1.

Vznemirljivo

»Zasebne skodelice« Polone Tratnik, razstavljene v eni od vitrin ljubljanskega Prirodoslovnega muzeja, so izdelane v finem porcelanu po odličnih nekaterih fragmentov avtoričinega telesa; postavljene so tako, da so navzgor obrnjene »zadnje strani« odličkov, ki funkcionirajo kot notranjosti »skodelic«; v njih so na laboratorijski način urejena gojišča mikroorganizmov, prenesenih z avtoričinega telesa. Nevsiljiva postavitev lahko na prvi pogled učinkuje kot del naravoslovne zbirke, na primer kot demonstracija kakšnih bakterioloških raziskav ali pa kot del zbirke školjk; šele malo pozornejši pogled nam razkrije, da gledamo v prostorih Prirodoslovnega muzeja nekaj drugega, da moramo svojo percepcijo preklopiti na drugo pomensko raven.

Tudi v tem je posebna subtilnost učinka postavitve v tem muzeju: objekti, ki na prvi pogled skoraj ne izstopajo iz konteksta, postajajo ob pozornejšem gledanju vse bolj skrivnostni in se »odlepijo« od konteksta na tak način, da dejansko transformirajo ta kontekst, saj se jim lahko približujemo s spraševanjem o razmerjih med umetnostjo in znanostjo, med javnim in zasebnim, celo med živim in mrtvim itd. Ne morem prezreti tematizacije razmerja med estetiko videza in »abjektivno« (če se izrazim s terminom Julie Kristeve) živo materijo.

V srednjem veku je bilo poudarjanje tega razmerja locus communis neokusnih mizoginij pridig, ki

so govorile o tem, kako se pod površino telesne lepote skrivajo »abhominations«, grozljive odvratnosti. Polona Tratnik pa – ravno nasprotno – s svojim poudarjeno lepim delom pokaže nekaj, kar naj bi predstavljalo »abhominations« (mikroorganizme), kot nežno drhtenje nekega neznanega življenja; lahko bi celo rekel, ne glede na to, kako bizarno to zveni, da je posku-

sila pokazati mikroorganizme v njihovi digniteti. Ob tem se spomnim nekega zares bizarnega vprašanja, ki si ga je nekoč povsem resno zastavil Henry Michaux: kako pravzaprav vemo, da je biti človek teže kot na primer biti bakterija? Kaj pa, če je morda teže biti bakterija?

Polona Tratnik je že na razstavi Mikrokozmos v Novi Gorici raz-

stavljala »svoje« mikroorganizme. Takrat sem se spomnil na predavanje alkimista Hensinga iz l. 1722, v katerem je ta ironično kritiziral kolege, ki so napotek, naj proizvedejo kamen modrosti iz sebe, razumeli tako, da so ga poskušali pridobiti iz telesnih tekočin in podobnega. Naslov tokratne postavitve poudarja zasebnost. Mimogrede: ali ni identifikacija z zasebnim (ki je v zadnjem času v družbenem kontekstu kot načelo vse bolj privilegirano pred skupnim in javnim) tukaj pokazana kot neka pozicija, ki se jo v odnosu do sveta lahko vzdržuje samo preko inkubacijskega stekla?

»Skodelice« so postavljene na zrcala in šele ko usmerimo pozornost na zrcalne podobe, lahko v njih nedvoumno razbiramo oblike telesnih fragmentov. Objekti so torej posebno vznemirljivi zato, ker se pomensko transformirajo v procesu gledanja; to jim daje rahel pridih »nerealistične« poetičnosti. Čeprav nam uporaba neposrednih telesnih odličkov pri izdelavi »skodelic« že sama po sebi sugerira konkretnost neponovljive individualnosti (sam princip odlivanja telesa nas spomni na eno od glavnih izhodišč starorimskega kiparskega portreta, ki se je razvil iz tradicije posmrtnih mask, ki naj bi najzvesteje fiksirale pokojnikovo neponovljivo individualnost), je pri vsem skupaj še veliko močnejši učinek daljave, tujosti, nedotakljivosti, intenzivne in subtilne napeposti med prisotnostjo in odsotnostjo.



Razstavljene »skodelice« Polone Tratnik